

KURSUSE ÕPPEPROTSESSI KIRJELDUS

Valikkursuse „**Kõne ja väitlus**” alguses peaks paluma õpilastel hinnata oma esinemisoskust, et oleks teada, millised on kursusel osalejate tugevad ja nõrgad küljed. Õpingute käigus soovitada õpilastel pidada päevikut, selgitamaks, kuidas esinemisoskus on paranenud, mis läks hästi ja millele soovitasid kaaslased tähelepanu pöörata. Hea võimalus tagasiside saamiseks on video kasutamine.

ÕPPESISU	NÄIDISTEEMAD ja -TEGEVUSED	ÕPPEMEETODID JA MATERJALID
Kõne kui suhtlusolukord	<p>Esinemisoscuse olulisus tänapäeva ühiskonnas.</p> <p>Kommunikatsioonimudel (saatja ehk kommunikaator, lähetatud teade, sidekanal, saadud teade, saaja, kodeerimine, dekodeerimine), mudeli visualiseerimine ja sõnumi vastuvõtu variatiivsus. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine. Suhtlustõkked.</p> <p>Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus (žestid, kehalised liigutused, hääletoon, ruumikasutus, puudutused).</p> <p>Igal esinejal on õigus teiste tähelepanule, kuid ka vastutus selle ees, et teda kuulataks. Kõneleja vastutusele tuleks kindlasti tähelepanu pöörata, sest tihti ootavad õpilased, et õpetaja looks neile sobiva olukorra esinemiseks.</p> <p>Oskuste arendamiseks võib analüüsida avalikke esinemisi (kõneleja kehakeel, sõnum, info edastamise viis), anda võimalus õpilastel osaleda kommunikatsiooniprotsessis. Imiteerida võib tüüpilisi elulisi suhtlusolukordi, nagu publikuga kontakti loomine, intervjuu alustamine, müügimehe vahetu kontakt ostjaga; telefonisuhtluse alustamine, tee näitamine jne (arendavad nii esinemisoskust kui ka suhtluspartneri mõistmist dialoogis).</p> <p>Arutleda võib olukordade üle, kus verbaalne suhtlemine on asendatud mitteverbaalse sõnumi edastamisega ning selle kohta teha praktilisi harjutusi.</p> <p>Soovi korral võib kursust alustada lühikese ülevaatega kõneõpetuse tekkeloost (sofistid kui esimesed tasulised kõnekunsti ja väitlusõpetajad, Sokrates, Platon, Aristoteles, Demosthenes, Cicero).</p>	
Kõne veenvuse tegurid	<p>Argumenteerimine ehk <i>logos</i>, emotsionaalsus ehk paatos, kõneleja maine ehk eetos. Argumendi ehitus (väide, selgitus, tõestus, järeldus). Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine, veenmine ja mõjutamine. Kõneleja stiil (keelekasutus, imago, kehakeel).</p> <p>Harjutada argumentide koostamist üksi, paaris, rühmas.</p> <p>Oskuse arendamiseks sobivad näiteks kirjalikud harjutused, õpiarutelud paaris või rühmas, rühmadevahelised väitlused,</p>	

	<p>rollimängud eri olukordade modelleerimiseks, näiteks</p> <ul style="list-style-type: none"> • lavastada valimisdebat õpilasesinduse presidendikandidaatide vahel, • korraldada koosolek mõne probleemi üle arutamiseks, ümarlauaarutelu meedias vms. <p>Ülesanded nõuavad eelteadmiste aktiveerimist, seostamist, probleemide tõstatamist ja nende üle arutlemist, huvigruppide määratlemist, veenvate argumentide ja näidete leidmist, koostööd.</p> <p>Soovitav on kuulata ja analüüsida karismaatiliste esinejate kõnesid (video- ja audiomaterjalid) ning õpilaste lühisõnavõtte. Kuuldu põhjal tuleks anda ülesandeid, mis võimaldaksid järeldada, milliseid kõne veenvuse tegureid ja mõjutamisvõtteid on kasutatud.</p> <p>Kõnelemisharjutused tuleks siduda kuulamisharjutustega, sest need pädevused on omavahel tihedalt seotud. Kindlasti peavad harjutused võimaldama õpilase aktiivset osalust, kuuldu suulist või kirjalikku vahendamist.</p>	
<p>Kõne koostamine ja esitamine</p>	<p>Kõne kui suulise monoloogi ja dialoogi liigid (ettekanne, sõnavõtt, koosolek, läbirääkimised, väitlus, repliik vm). Kõne liigid ja tüübid (poliitiline kõne, kohtukõne, pidulik ehk olmekõne, akadeemiline kõne, usuline kõne), kõnede jagunemine ametlikeks ja sündmuskõnedeks ning eesmärgi alusel (veenmine, informeerimine, meelelahutus pakkuv).</p> <p>Kõne osad. Suulise kõnesündmuse ettevalmistamise etapid (ettevalmistus, ettekande kavandamine, märkmete tegemine (mustand), toimetamine, harjutamine). Näitlikustamine (esitlused ja tehniliste abivahendite kasutamine). Esinemishirm. Esmamulje tähtsus. Parakeel. Esinemisstiil ja -kultuur. Keelekasutus.</p> <p>Lühikõnede koostamine ja esitamine, et õpilased saaksid tunnis aktiivselt osaleda ning harjuksid publikuga suhtlema – looma silmsidet, kasutama õigesti oma häält (artikulatsioon, intonatsioon, tugevus, pausid), miimikat ja kehakeelt, väljendama oma suhtumist, hinnanguid ja kogemusi.</p> <p>Draamaelementide kasutamine eri olukordade modelleerimiseks, nt akadeemiline kõne õppelemendi selgitamiseks (mõne kõnekujundi õpetamine ja näidetega illustreerimine), kohtukõne etteantud juhtumi alusel (ka kirjanduslik kohus), pidulik kõne mõne kooli tähtpäevaürituse tarbeks jne.</p> <p>Kõneteemade soovitamisel tuleks pidada silmas õppekava läbivaid teemasid ning tänase ühiskonna aktuaalseid probleeme, nt tuumaenergeetika põhjendatus, kliima</p>	<p>demagoogiavõtted kõnes: valimiskool 6 (kuidas võita valimisi) https://www.youtube.com/watch?v=Flbuf2w99</p>

	<p>soojenemise seotus inimtegevusega jne. Muu hulgas võib harjutuses muuta teksti kasutusolusid (nt informeeriva kõne esitamine paatoslikult) ning analüüsida uue olukorraga tekkinud stiili ja sõnavalikut jne. Kindlasti on siinjuures kohane meenutada vajadust ausalt ja korrektselt viidata kõnes kasutatud allikatele.</p>	
Kõne kuulamine ja reageerimine	<p>Kõne aktiivne kuulamine, märkmete tegemine, konspekteerimine, mahukast materjalist kokkuvõtte tegemine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Kaaslase öeldu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine ja parendusettepanekute tegemine. Erinevad kuulajatüübid. Kuulamistakistused.</p> <p>Soovitav on paaristööna või muul moel (videotreening, lindistus) teineteise esinemise suuline või kirjalik arvustamine. Vaadelda sõnavõtu ülesehitust stiili, sõnavara, esineja hääletooni jms vastavust suhtluseesmärgile. Oluline on võrrelda kuuldud või loetud teksti põhisõnumit ja seda toetavaid argumente ning diskuteerida sõnumite erinevuse põhjuste üle.</p>	
Väitlemine	<p>Väitluse olemus. Erinevad väitlusformaadid ning väitlusliikumine Eestis. Jaatav ja eitav kaasus.</p> <p>Tegu on valikkursuse teise suure teemaploki sissejuhatusena. Enne on keskendunud individuaalsele kõneoskusele ja väitlusele kui demokraatliku kodanikuühiskonna normaalsele nähtusele, nüüd tuleb juttu võistlusväitlusest ja Eestis korraldatavatest väitlusturniiridest. Õpetajale on abiks Eesti Väitlusseltsi koduleht. www.debate.ee</p>	
Kaasuse ülesehitus	<p>Teema, tuumsõnad, definitsioon, kriteerium, argumentatsioon ja tõestusmaterjali allikakriitika. Kaasuse struktuur ja väitlejate kohustused. Ümberlükkamine ja taastugevdamine. Infootsing.</p> <p>Soovitav on harjutada paaristööna teema tuumsõnade leidmist, nende avamist ehk defineerimist ja sobilike argumentide koostamist, ümberlükkamist ning taastugevdamist. Teemad võivad lähtuda niihästi päevakajalistest sündmustest kui ka õppekava läbivatest teemadest. Argumentide koostamist hõlbustab alustekstide kasutamine, näiteks ajalehes avaldatud artiklid erinevate arvamuste kohta mingis küsimuses.</p> <p>Enne kaasuse koostamist jagada frontaalse küsitluse või rühmatöö vormis infootsingu näpunäiteid. Oluline on tegeleda leitud tõestusmaterjali allikakriitilise analüüsiga ja juhtida tähelepanu korrektselt viitamisele.</p> <p>Meediatekstide usaldusväärsust, suhtlust internetiportaalides, manipuleerimist jm käsitleb ka meedia ja mõjutamise kursus ning sõltuvalt kooli ainekavast võib lõimida kahe kursuse</p>	

	elemente.	
Risküsitlus	Küsimuste liigid. Küsitlemine ja küsimustele vastamine. Korrata küsimuste liike. Lasta moodustada ja esitada küsimusi kuulnud või loetud teksti kohta ning nendele vastata.	
Kohtunikutöö ja tagasiside andmine	Paindliku eneseväljenduse harjutamine, erinevate teemade üle väitlemine, kus igaühel on täita oma roll: sõna saavad nii väitlejad kui kohtunikud. Võimalik on mängida läbi olukordi, kus kõik õpilased on tegevusse haaratud ning lisaks väitlejatele on ajakirjanikud, võttegrupp jne. Teemana võib kasutada ka teiste õppeainete teemasid, mispuhul töö saab sisulise hinde vastavast ainekst lähtuvalt, nt tuumaenergeetikat puudutava väitluse eest võiks õpilane saada hinde ka geograafiasse või füüsikasse.	

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike, avalikule esinemisele esitatavaid nõudeid;
- 2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
- 3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi;
- 4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja kohtukõne);
- 5) teeb ettekande näitvahenditega;
- 6) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.